

การศึกษาศักยภาพพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

นันทชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์
ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
แสงสรรค์ ภูมิสถาน
สาขาวิชาอุทยาน นันทนาการ และการท่องเที่ยว คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สุคิด เรืองเรือ
สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

บทคัดย่อ

การพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบที่เหมาะสมสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพื้นที่ที่ต้องการเก็บรักษาไว้เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และยังเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ช่วยลดภาวะความกดดันของความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติที่เปราะบาง โดยกระจายการใช้ประโยชน์ไปยังพื้นที่ป่าสงวน ลดจำนวนการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่เปราะบาง ซึ่งช่วยให้ระบบนิเวศในพื้นที่ที่เปราะบางสามารถฟื้นฟูสภาพความสมบูรณ์ตามธรรมชาติคืนมาได้ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว และป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่สถานีฝึกนิสิต วนศาสตร์วังน้ำเขียว หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ 4 (เขามะค่า) สวนป่าปักธงชัย แปลงวังน้ำเขียว และ สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช เพื่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวบนพื้นฐานของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเสนอแนะกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ ผลการประเมินศักยภาพของพื้นที่โดยใช้ตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้น ของทั้ง 4 พื้นที่ พบว่าพื้นที่ดังกล่าวมีศักยภาพสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งศักยภาพของทรัพยากรในพื้นที่ และศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว จากศักยภาพและความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ได้กำหนด theme ของเส้นทางการท่องเที่ยว ได้แก่ “เส้นทางวนกร: เรียนรู้การป่าไม้ สู่สังคมไทยยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้และพื้นที่คุ้มครองของประเทศไทยผ่านเส้นทางการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง และได้กำหนดรูปแบบกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวใน 2 กลุ่มกิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) กิจกรรมกีฬานันทนาการกลางแจ้ง (recreational sport activities) ประกอบด้วยกิจกรรมปั่นจักรยาน และวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ และ 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย กิจกรรมเดินป่าระยะไกล กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ และกิจกรรมปั่นจักรยานเพื่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาให้เกิดต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวงจำเป็นต้องมีการดำเนินการในด้านต่างๆ ประกอบด้วย มาตรการส่งเสริมด้านการอนุรักษ์ เสนอให้พัฒนาแนวเชื่อมต่อสัตว์ป่า และให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์แก่นักท่องเที่ยว การกำหนดช่วงเวลาในการประกอบกิจกรรมที่เหมาะสม การจัดการพื้นที่และผลกระทบจากการท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน และการบริหารจัดการและการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว นอกจากนี้การจัดการการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นควรดำเนินการภายใต้ความร่วมมือของทุกฝ่าย และความเข้าใจในเป้าหมายของการจัดการที่เห็นพ้องต้องกัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว ต้นแบบการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาภูหลวง